

PERZANOWSKI JERZY WACŁAW – filozof, logik, matematyk ur. 23 IV 1943 w Aix-Les-Bains, zm. 17 V 2009 w Bydgoszczy.

Studiował na UJ filozofię i matematykę. Studia filozoficzne odbył pod kierunkiem R. Ingardena i I. Dąbbskiej. Praca magisterska *Filozoficzne uwagi o pojęciu zbioru*, której promotorem był K. Pasenkiewicz, otworzyła mu drogę do międzynarodowej kariery. Na P. jako wybitnie utalentowanego, młodego naukowca, wskazywał wówczas m.in. J. M. Bocheński. Rok po zakończeniu studiów filozoficznych obronił pracę magisterką z matematyki *Elementarny dowód twierdzenia Brouwera o rozcinaniu*, napisaną pod kierunkiem A. Lasoty. W 1973 obronił rozprawę doktorską z filozofii *The Deduction Theorems for the Modal Propositional Calculi Formalized after the Manner of Lemmon*, której promotorem był Pasenkiewicz. Stopień doktora habilitowanego z filozofii i logiki zdobył na podstawie rozprawy *Logiki modalne a filozofia*. 7 VI 1995 wręczono P. nominację na prof.

Kariera zawodowa P. była związana przede wszystkim z UJ. W latach 1992–2004 był kierownikiem Katedry Logiki na UMK w Toruniu, którą odbudował, nadając jej znaczący, naukowy charakter. Założył wówczas biuletyn naukowy „Logic & Logical Philosophy”, który stał się znanym w Europie piśmie z zakresu logiki. W latach 2006–2009 P. był kierownikiem Katedry Logiki w Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie. Wykładał też na innych pol. i zagranicznych uniwersytetach, m.in. Cambridge University (1985), Universität Salzburg (1990), Universidade Federal da Paraíba w Brazylii (1991), Internationale Akademie für Philosophie im Fürstentum Liechtenstein (1992), na Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz na Uniwersytecie Rzeszowskim. Po powrocie do Krakowa utworzył Zakład Kognitywistyki i Filozofii Logicznej oraz zorganizował studia kognitywistyczne na UJ. Zainicjował coroczne Świętokrzyskie Warsztaty Filozoficzne.

Jest twórcą monadologii informatycznej oraz filozoficznej koncepcji protofizyki. Specjalizował się w problematyce z zakresu logiki i filozofii logicznej. Pod koniec życia zwrócił się ku mistyce i kognitywistyce. Jest autorem słowa „kognitywistyka”, które zostało przyjęte jako oficjalny pol. odpowiednik ang. pojęcia „cognitive science”.

P. był członkiem Polskiego Tow. Filozoficznego, Komitetu Nauk Filozoficznych PAN, Polskiego Tow. Semiotycznego, Polskiego Tow. Logiki i Filozofii Nauki, Tow. im. L. Wittgensteina, Polskiego Tow. Kognitywistycznego, Association for Symbolic Logic, American Metaphysical Society, Society for Advancement of American Philosophy, Gesellschaft für Analytische Philosophie, European Society for Analytic Philosophy, Society for Exact Philosophy, Philosophia Scientifica, Association for the Foundations of Science. Był także członkiem komitetów naukowych pism: „Reports on Mathematical Logic”, „Studia Logica”, „Filozofia Nauki”, „European Yearbook of Philosophy”, „Axiomathes”, „Logical Analysis and History of Philosophy”, „Western Philosophy Series”, „Metaphysica, Kognitywistyka i Media w Edukacji”, „Principia”, „Roczniki Filozoficzne TN KUL”, „Polish Philosophical Review”, „Logique et Analyse”, „Polish Journal of Philosophy”.

Publikacje P. oscylują głównie wokół zagadnień z zakresu ontologii i logiki. Sporo jego prac jest niepublikowanych. Po śmierci P. został utworzony na UJ w Krakowie zespół redakcyjny, który zajmuje się porządkowaniem, redakcją i publikacją tych dzieł (w przygotowaniu m.in. *Sztuka filozofii, Spór o naturę świata*).

Ważniejsze prace P.: *Rozwój Cantorowskiej definicji zbioru* (RuF 26 (1968) nr 3, 227–230); *Z genezy programu Hilberta* (ZNUJ.PL (1970) z. 5, 39–41); *Izydora Dąmbska (1904–1983)* (SL 42 (1983) nr 4, 379–381); *Some Ontological and Semantical Puzzles of Wittgenstein's Tractatus* (w: *Aesthetics*, W 1984, 224–230); *Byt* (SF 32 (1988) nr 6–7, 63–85); *Logiki modalne a filozofia* (Kr 1989); *Logiki modalne a filozofia* (w: *Jak filozofować?*, Wwa 1989, 262–346); *Ontological Arguments II – Cartesian and Leibnizian* (w: *Handbook of Metaphysics and Ontology*, Mn 1991, II 625–633); *Teofilozofia Leibniza* (w: G. W. Leibniz, *Pisma z teologii mistycznej*, Kr 1994, 246–351); *Reasons and Causes* (w: *Logic and Causal Reasoning*, B 1994, 169–189); *Towards Psychontology* (w: *Philosophy and the Cognitive Sciences*, W 1994, 287–296); *The Way of Truth* (w: *Formal – Ontology*, Dor 1996, 61–130); *Wymiary serca* (KF 36 (2008) z. 3, 5–16); *Bóg jest albo nie jest* (KF 37 (2009) z. 2, 7–13).

Był redaktorem m.in.: *Essays on Philosophy and Logic* (Kr 1987); *Logika a filozofia* (SF 32 (1988) nr 6–7 – nr specjalny); *Jak filozofować? Studia z metodologii filozofii* (Wwa 1989); *Mysłąc o filozofii* (z J. Gowinem [i in.], Kr 1991);

Filozofia/logika. Filozofia logiczna 1994 (z A. Pietruszczakiem, C. Gorzką, To 1995); *Byt, logos, matematyka* (z A. Pietruszczakiem, To 1997); *Logika & filozofia logiczna* (z A. Pietruszczakiem, To 2000); *Izydora Dąmbska 1904–1983* (Kr 2001); *Od teorii literatury do ontologii świata* (z A. Pietruszczakiem, To 2003); *Rozum – serce – smak. Pamięci profesor Izydory Dąmbskiej* (Kr 2009).

NARZĘDZIA I METODA PRACY. W pierwszych latach pracy naukowej P. skupił się na wypracowaniu narzędzi i metody pozwalającej na kształtowanie wypowiedzi maksymalnie precyzyjnych, również w zakresie ontologii. Jego metoda, którą nazywał metodą totalnej analizy i syntezy, polegała na sprowadzaniu przedmiotu badań do pojęć maksymalnie prostych, a następnie ich świadomym scalaniu, wg przyjętych reguł badawczych. Stąd prace P., zwł. z pierwszego okresu, cechuje drobiazgowość i mnogość schematów, określających coraz niższe poziomy przedmiotu badań. Po nich następuje część syntetyczna, polegająca na próbie scalania wypracowanych pojęć i odkrywaniu w ten sposób ich utajonej natury, a dalej – miejsca w strukturze języka. W okresie późniejszym, opierając się na dotychczasowych wynikach, P. przeszedł do budowy własnego systemu filozoficznego, który określił mianem monadologii informatycznej.

MONADOLOGIA INFORMATYCZNA. Monadologia P. jest koncepcją post-leibnizjańską, choć w wielu miejscach zdecydowanie od niej odległą. Postuluje istnienie substancji składającej się z podstawowych cząstek (informacji), egzystujących na granicy przestrzeni ontologicznej (przestrzeni naturalnej) i przestrzeni logosu (przestrzeni logicznej, przestrzeni wszystkich możliwości). Zatem – jak chciał G. W. Leibniz – monady preegzystują. P. odrzucił jednak Leibniza koncepcję monad pozbawionych możliwości wzajemnego kontaktu. Wypracował własną teorię, którą można określić mianem harmonii racjonalnej. Monady tworzą związki, których podstawą są informacje zewnętrzne oraz dane własne. Monady wchodzą w te związki, które wydają się im najbardziej racjonalne. Nie żyjemy zatem w najlepszym z możliwych światów, a jedynie w świecie, który wydaje się taki być. Na tej podstawie można wyprowadzić wnioski w zakresie teorii poznania, psychologii, a nawet etyki i estetyki. Tego P. nie zdołał jednak zrobić.

ONTOLOGIKA. W toku prac nad monadologią informatyczną P. wypracował wiele innych istotnych idei. Mowa tu np. o psychoontologii czy ontologicie.

Ontologii poświęcił większość swoich prac. Za Platonem, św. Anzelmem z Canterbury, Kartezjuszem, Leibnizem, I. Kantem, G. Fregem, L. Wittgensteinem, B. Russelem i Ingardenem, w serii prac z ostatniego ćwierćwiecza swojego życia rozwinął ontologię kombinacyjną wraz z ogólną teorią modalności. W ontologii porządkowej wprowadził i zbadał ontologię lokacyjną. Z teologii na szczególną uwagę zasługuje P. dowód twierdzenia Augustyna-Anzelm-Leibniza, że byt jest najdoskonalszy wraz z pochodną melioracji ontologicznej.

Istotne są również prace P. z zakresu logiki modalnej, w szczególności ogólne twierdzenie o dedukcji oraz o typografii logik modalnych, a także fundamentalne prace z logiki parakonsystentnej oraz logik prawdy i fałszu.

PROTOFIZYKA. Protofizyka była P. jednym z ostatnich przedsięwzięć. Koncepcja protofizyki zrodziła się z namysłu, iż metafizykę należy określić raczej jako meta-fizykę, czyli refleksję filozoficzną nad podstawami fizyki, która przychodzi po i ponad (P. przejął ten sposób rozumowania za K. Ajdukiewiczem i W. Stróżewskim). W części jest to więc metarefleksja nad fizycznym obrazem świata. Jednakże nad pytaniami „meta” są jeszcze pytania „proto” – o to, co jest przed i pierwsze, co podstawowe i najważniejsze. Pytania protofizyki to zatem podstawowe pytania metafizyki. W tym sensie protofizyka jest kluczem do poznania natury Wszechświata, kluczem metafizycznym, w którym pytamy o rzeczywisty początek Świata. Presupozycję tych pytań stanowi przekonanie metafizyczne, że uniwersum fizyczne nie jest metafizycznie wyjaśnione i musi być jakaś – jak określił Leibniz – „racja całej tej szczególności”. Jest nią albo czynnik zewnętrzny, istotnie różny od tego, co fizyczne, albo wewnętrzny, tkwiący w tym, co tworzy świat. Myśląc tak, poszukujemy Logosu – Słowa, które ma moc stwórczą, bądź Porządku, jako źródła ładu kosmicznego, którego przejawem w naturze są prawa przyrody.

Praca badawcza P. kontynuowana jest przez jego uczniów: T. Kowalskiego (logika), P. Wasilewskiego (kognitywistyka) i J. Sytnika-Czetwertyńskiego (ontologia).

DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA. W działalności publicznej P. na pierwszy plan wysuwa się jego aktywność jako członka Komisji Zakładowej „Solidarności” w latach 1980–1991, również członka jej Prezydium oraz delegata Solidarności UJ do Ogólnopolskiej Komisji Porozumiewawczej Nauki NSZZ „Solidarność”. P. brał czynny udział w walkach o wolną Polskę w czasach komunizmu, bro-

niąc m.in. barykad w Nowej Hucie. Za działalność naukową i społeczną był wielokrotnie odznaczany i nagradzany. Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

P. to również filantrop, angażujący się w pomoc ubogim. Był założycielem i głównym donatorem Fundacji „Wspólnota Nadziei”, ratującej ludzi chorych na autyzm oraz tzw. Farmy Życia – pierwszej tego typu inicjatywy w Europie Środkowo-Wschodniej. Angażował się w pomoc dla Ośrodka dla Dzieci Ociemniałych w Laskach, a także w inicjatywy wspomagające Polaków żyjących na dawnych, wsch. terenach Rzeczypospolitej.

J. Bremer, *Filozofia jako styl życia*, TPow (2009) nr 22, 15; *Rozważania o filozofii prawdziwej. Jerzemu P. w darze*, Kr 2009; J. Sytnik-Czetwertyński, *Prof. Jerzego P. rozważania z zakresu metafizyki*, KF 37 (2009) z. 4, 43–67; W. Stróżewski, *Profesor Jerzy P. (24 IV 1943 – 17 V 2009)* [nekrolog], KF 37 (2009) z. 2, 5–6; U. Żegleń, *Wspomnienie o profesorze Jerzym W. P.*, RuF 66 (2009) nr 2, 259–264; J. Sytnik-Czetwertyński, *Jerzy P. – mój Mistrz i Przyjaciel*, Kr 2010.

Janusz Sytnik-Czetwertyński